

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากการจัดการการพัฒนาทางด้านสังคมอย่างมากมาย รัฐบาลทุกยุคสมัยมีความพยายามจัดตั้งนโยบายและวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญทัดเทียมนานาชาติประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง การศึกษา เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามการดำเนินการตามแนวนโยบายไม่อาจตอบสนองความต้องการจากประชาชนได้ทั้งหมด ทั้งยังมีข้อจำกัดในบริบทแวดล้อมอื่นๆ ที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากแนวนโยบายได้สูงสุด จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาได้ ประชาชนต้องแย่งชิงทรัพยากรเพื่อความอยู่รอด นำไปสู่การเกิดความขัดแย้ง ข้อพิพาท ในสังคม และการเกิดอาชญากรรมรูปแบบต่างๆ ในที่สุดปัญหาที่สืบเนื่องจากข้อพิพาทและอาชญากรรมได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการใน กระบวนการยุติธรรมไทย ทั้งตัวเลขคดีในศาลและตัวเลขของผู้ต้องขังในเรือนจำที่เพิ่มขึ้น จึงไม่สามารถใช้เป็นมาตรวัดความสำเร็จของความยุติธรรมในสังคมไทยอีกต่อไป นอกจากจะทำให้ สังคมต้องรู้สึกหวาดกลัวกับการที่มีผู้ร้ายมากขึ้น เกิดสภาวะ “คดีล้นศาล คนล้นคุก” แล้ว สถานการณ์ข้อพิพาททางอาญาที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็มีได้มีแนวโน้มจะลดลงแต่กลับ เพิ่มขึ้นอีกด้วย จนส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาความล่าช้าของขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทำให้ประชาชนในสังคมไม่สามารถเข้าถึงเพื่อใช้บริการ ด้านความยุติธรรมตามระบบหลักได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม ดังภาษิตกฎหมาย “ความล่าช้าในการดำเนินคดี ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม” (Justice Delayed is Justice Denied) และส่งผลกระทบแก่รัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัดทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณของประเทศเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

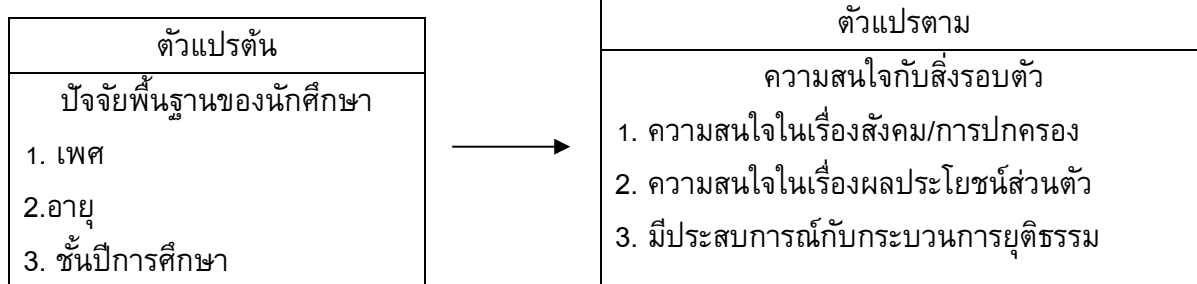
เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องในสังคมได้ กระบวนการนั้นก็ไม่มีความสำคัญมากไปกว่าการเป็นเพียงรูปแบบโครงสร้างที่รัฐกำหนดขึ้นมา ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายหรือปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมควรเน้นไปที่การให้คุณค่าความสำคัญของความเป็นมนุษย์มากกว่ารูปแบบหรือโครงสร้าง โดยคำนึงถึงคุณค่าในระดับปัจเจกบุคคล สร้างให้เกิดกระบวนการปรองดองระหว่างรัฐ

กับชุมชน และทำให้กระบวนการแก้ปัญหาของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม
 กระแสหลัก หรือทำให้เป็นกระบวนการยุติธรรมเดียวกัน ดังนั้นการแสวงหา “ทางเลือก” เพื่อเป็น
 ทางออกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยการปรับแนวคิด
 จาก “กระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน” ไปสู่แนวคิดใหม่อย่าง “กระบวนการยุติธรรมเชิง
 สมานฉันท์” สามารถเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ปัญหา อย่างน้อยก็บรรเทาปัญหาพื้นฐานของ
 กระบวนการยุติธรรมไทยได้หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น “การลดบทบาทรัฐ เพิ่มบทบาทชุมชน”
 สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้กล่าวถึง “กระบวนการยุติธรรม
 ทางเลือก” ที่ส่งผลต่อการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ระบบยุติธรรมที่เป็นทางการ และปัจจุบัน
 กระทรวงยุติธรรมได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของ
 กระบวนการยุติธรรมทางเลือกไปปฏิบัติ โดยเน้นแนวทางที่มองปัญหารอบด้านให้ ความสำคัญกับ
 ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และสังคม ซึ่งถือได้ว่าแนวคิดนี้เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของ
 กระบวนการยุติธรรมอีกทางหนึ่ง เป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีความสอดคล้องกับกระแสโลกที่
 เปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์แก่สังคมยิ่ง¹

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้กับนักศึกษา

1.3 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

¹ เรียวรุ่ง บุญเกิด. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : กรณีศึกษาสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
 มหาสารคาม. (2557). 1-3.

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเอกสารศึกษาถึงลักษณะกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รูปแบบ ประโยชน์ เพื่อจะสามารถนำไปบรรยายให้ความรู้กับนักศึกษาได้ และได้มีการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาหมู่เรียนที่ 6211020231 และ 6211020232 เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และนำไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อคุณภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์ รวมทั้งบุคคลผู้สนใจต่อไป

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการยุติธรรม หมายถึง วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ และให้เป็นธรรมในทางกฎหมายแก่บุคคลโดยบุคคลากรและองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่บริหารงานยุติธรรม ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ ศาล กระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์.

สมานฉันท์ หมายถึง ความพอใจร่วมกัน ความเห็นพ้องกัน เช่น มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึง กระบวนการใดๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายให้กลับคืนมาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย สังคม ชุมชน และ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

1.6 ประโยชน์ของงานวิจัย

1. นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
2. ผู้ทำวิจัยได้รู้ถึงระดับความเข้าใจของนักศึกษาที่มีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์